

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ РИНКУ ОСВІТНЬОГО ТУРИЗМУ

Ринок туристичних послуг в останні роки в Україні динамічно розвивається. Підвищення інтенсивності виробництва, розвиток туристичної пропозиції, розширення асортименту пропонованих турпродуктів, формування нового стилю життя основної маси населення країни, сприяють зростанню попиту на туристичні послуги. Реальність сучасного життя породжує об'єктивну потребу в туризмі, форми якого багаточисельні та різноманітні. Все це призводить до формування множини окремих спеціалізованих туристичних ринків, що мають відмінні характерні риси, темпи та тенденції розвитку.

Метою статті є виділити особливості формування та розвитку ринку освітнього туризму як одного з найбільш перспективних та динамічних спеціалізованих туристичних ринків в Україні. Специфічні риси освітнього туризму, що проявляються в особливому характері попиту, виражених сезонних коливаннях, диверсифікації туристичного продукту та послуг з розміщення, особливих потреб клієнтів, що динамічно розвиваються, вимагають вивчення та розробки теоретичних та методологічних підходів до взаємодії всіх учасників ринку.

Освітній туризм – це подорожі з метою отримання освіти. Найбільш розповсюдженими є подорожі у високорозвинені європейські країни з метою удосконалення мовних навиків, отримання бізнес-освіти вивчення спеціальних дисциплін. Слід зазначити, що точного визначення даного виду туризму не існує. Дослідники трактують цей термін по-різному [1]. Деякі вчені вважають, що будь-яку туристичну подорож можна вважати освітньою, якщо в ній передбачена екскурсія. На нашу думку, це не зовсім вірно. Ми вважаємо, що до освітнього туризму слід відносити подорожі, головною метою або мотивацією яких є підвищення освітнього рівня та отримання нових знань.

Історія здійснення освітніх подорожей уходить в античні часи, коли давньогрецькі вчені та римські аристократи з метою вивчення нових територій здійснювали різноманітні подорожі. В середньовіччі велику популярність в світі мали навчальні центри Італії та пам'ятки великих цивілізацій південної Європи. В епоху Ренесансу освітня спрямованість подорожей посилюється. Ж.Ж.Руссо та Дж.Локк зазначали, що подорожі є однією з необхідних складових виховання та освіти. Наприкінці XVIII ст. в Англії отримали розповсюдження так звані «гран-тури» - подорожі заможних молодих людей в Європу з метою освіти. Це й були перші освітні тури [2, с. 48-50].

В наш час стійкою мотивацією до здійснення освітніх подорожей є не тільки підвищення рівня освіти, але й задоволення пізнавальних потреб. Відповідно до існуючих даних, більшість молодих людей намагаються поєднувати навчання, вивчення іноземної мови та відвідування екскурсійних

програм, що дає можливість ознайомлення з наявним культурно-історичним потенціалом, особливостями соціального й культурного розвитку території.

В загальному вигляді можна виділити наступні види пропозиції на ринку освітнього туризму:

- спортивно-навчальні тури;
- професійне навчання;
- мовні навчальні тури.

Спортивно-навчальні тури досить популярні у всьому світі. Серед них є тури з навчанням гри в гольф, теніс, кінному спорту, серфінгу, катанню на гірських лижах, греблі на каное, байдарках, парусному спорту тощо. Метою таких турів є надання можливості навчитись обраному виду спорту. Навчальні програми – це заняття обраним видом спорту за спеціальною освітньою програмою під керівництвом інструкторів.

Зараз досить активно розвивається пропозиція турів, які пропонують професійне навчання – навчання у сфері менеджменту, маркетингу, комп'ютерних технологій, туризму, дизайну, готельного господарства, банківської справи. Такі професійні тури та стажування корисні тим, що під час подорожування можна не тільки отримати нові навички, знання та вміння, але й налагодити нові особисті, ділові, наукові контакти з представниками різних країн.

Мовні тури – найбільш популярний та затребуваний вид освітніх подорожей, один з найбільш ефективних засобів вивчення іноземних мов. Навчання здійснюється безпосередньо у середовищі носіїв мови, заняття ґрунтовані на комунікативній методиці, розробленій 60-х роках 20 століття. Ця методика передбачає імітацію ситуацій реального життя, які моделюються в аудиторії, формуючи у студентів максимальну мотивацію до спілкування на іноземній мові. Отриманні знання студенти майже одночасно мають можливість використовувати на практиці, тобто в реальному житті. Цільова аудиторія таких мовних навчальних турів досить широка та охоплює людей всіх вікових груп. Поєднання мовної підготовки з відпочинком та подорожами дає можливість отримати якісні знання та навички [3, с. 125].

Пропозиція освітніх мовних турів досить різна. Найбільш розповсюдженою програмою, яка пропонується мовними школами будь-якої країни є базовий курс терміном від 1-2 тижнів до року навчання інтенсивністю 15-20 годин на тиждень. Мовні школи намагаються збільшити діапазон навчальних програм та пропонують більш інтенсивні програми – до 30-35 годин на тиждень; заняття як в стандартних групах до 12-15 осіб, так і в міні-групах; різноманітні поєднання індивідуальних уроків із заняттями в групах.

Досить широка пропозиція в Україні й так званих спеціальних мовних навчальних турів: іноземна мова для академічних цілей – для підготовки студентів, які збираються отримувати освіту в іноземних навчальних закладах; мовні програми для підготовки до складання іспитів на отримання мовних сертифікатів (FCE, CAE, IELTS, TOEFL, BULAT та інші); мовні програми для секретарів, юристів, менеджерів та інших спеціалістів. Для участі у таких

спеціальних мовних програмах існують деякі обмеження за віком та рівнем мовної підготовки.

Таким чином, можна стверджувати, що у відповідь на існуючий попит, збільшується обсяг та асортимент пропозиції, представленої на ринку освітнього туризму, розширюється географія ринку. В результаті сьогодні у потенційних споживачів є можливість поєднувати подорожі з мовними курсами, заняттями спортом, отриманням професійних компетенцій тощо.

Освітній туризм в Україні – це достатньо новий вид подорожей, спеціалізований туристичний ринок, що досить динамічно та стрімко розвивається. Більшість українських туристів пов'язують освітній туризм з подорожами за кордон з метою вивчення іноземної мови, отримання бізнес-освіти, вступу до іноземних навчальних закладів. Найбільшу популярність мають тури з метою вивчення англійської мови. При цьому 40% туристів віддають перевагу вивченню цієї мови у Великобританії, 20% - на Мальті і 10% у США.

В останній час проявляється тенденція до зміни переваг українських студентів у відношенні вибору спеціальностей, за якими вони бажають навчатись, а також вибору країн-навчання. Популярним стає навчання в Чехії, яке є безкоштовним для тих студентів, що вільно володіють чеською мовою. Активно створюють пропозицію країни Прибалтики, які пропонують якісну освіту англійською мовою. Збільшується кількість бажаючих навчатись у Швейцарії особливо в сфері готельного господарства.

Результати річної програми міжнародних соціологічних досліджень «Студенти – образ майбутнього», проведеної Інститутом Горшеніна в Україні, Росії, Казахстані та Польщі, свідчать про те, 94,8% українських студентів володіють російською мовою, 86% - англійською, 23,7% - німецькою, 13,4% - польською та 11,9% - французькою. Відповідаючи на запитання про те, в якій країні студенти бажали би навчатись, 45,9% українців відповіли у Великобританії, 23,8% - у США, 15,5% - в Україні [4].

Оператори ринку освітнього туризму в Україні зазначають, що кількість студентів, які звертаються в туристичні фірми за допомогою у вступі до іноземних навчальних закладів, за останні п'ять років збільшилась у 10 раз. В той же час, підвищується рівень підготовки українських студентів. Якщо раніше майже всі претенденти на навчання за кордоном потребували додаткової підготовки, то зараз портрет потенційних споживачів змінився. Більшість українських студентів мають міжнародні сертифікати, що підтверджують рівень володіння іноземними мовами, та необхідні рекомендаційні листи, що значно прискорює та спрощує процедуру вступу до навчальних закладів.

Таким чином, ми бачимо, що попит на послуги даного спеціалізованого ринку в Україні динамічно формується. А це, зрозуміло, призводить й до активного розвитку існуючої пропозиції. Сьогодні здійснюється робота в напрямі стійкого розвитку ринку освітнього туризму в Україні та відповідності загальносвітовим стандартам якості послуг. Зокрема, спрощується візовий режим для освітніх туристів, збільшується рівень інформованості українських

туристів про наявну пропозицію, їх права та можливості з приводу отримання освіти в інших країнах.

Також, необхідно зазначити, досить активно в Україні розвивається ринок внутрішнього освітнього туризму. Зараз існує велика кількість оздоровчо-освітніх таборів, де відбуваються тематичні заходи, які надають можливість повного занурення в яку-небудь галузь знань або історичну епоху. Організуються літні школи з вивчення точних наук, історії, культурології, мови. По закінченню деяких програм можна пройти процедуру атестації та отримати відповідний диплом чи сертифікат. Особливо слід відмітити, тенденцію до створення на території України мовних таборів, які стають альтернативою подорожей за кордон, тим самим забезпечуючи приток інвестицій у внутрішній туризм.

Підсумовуючи все вище сказане, можна зробити висновок про те, що з кожним роком спектр послуг, що пропонується ринком освітнього туризму в Україні, значно розширюється, продукт даного ринку користується стійким попитом. Зараз цей спеціалізований туристичний ринок проходить етап активного розвитку, в процесі якого стають питання, що вимагають вирішення: необхідність теоретичного наукового опрацювання концептуальних засад формування ринку освітнього туризму; уніфікація та стандартизація понятійного апарату; обґрунтування механізмів оцінки ефективності розвитку ринку; розробка системи моніторингу, оцінки та удосконалення якості послуг даного ринку з метою задоволення потреб споживачів. Всі ці питання, на наш погляд, можуть вважатися перспективними для подальших досліджень у напрямі розвитку ринку освітнього туризму в Україні.

Список використаних джерел:

1. Козлова Н.А. Формирование и развитие рынка международного образовательного туризма [Электронный ресурс]: автореф. дис. на присуждение научн. степени канд. экон. наук: спец. 08.00.05 «Экономика и управление народным хозяйством: теория управления экономическими системами»/ Н.А. Козлова. – С-Пб, 2009. – Режим доступа: <http://www.dissercat.com/content/formirovanie-i-razvitie-rynka-mezhdunarodnogo-obrazovatel'nogo-turizma>
2. Бабкин А.В. Специальные виды туризма / А.В.Бабкин / Уч. пособие. – Ростов-на-Дону: Феникс, 2008. – 252 с.
3. Готлиб Р. А. Социальная востребованность знания иностранного языка / Р.А.Готлиб // Социологические исследования. - 2009. - №2. - С. 122–127.
4. Україна і Польща, на думку студентів, мають однакові проблеми [Електронний ресурс]: за даними міжнародного дослідження «Студенти – образ майбутнього» / Офіційний сайт Інституту Горшеніна. – Режим доступу: <http://institute.gorshenin.ua/>